

Екінші деңгейдегі банктердің аударым және жай вексельдермен операциялар жүргізу ережесін бекіту жөнінде

Күшін жойған

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасы 1999 жылғы 15 қарашадағы N 397 Қаулысы. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде 1999 жылғы 12 желтоқсанда тіркелді. Тіркеу N 1016. Күші жойылды - Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2015 жылғы 31 желтоқсандағы № 261 қаулысымен

Ескерту. Күші жойылды - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 31.12.2015 № 261 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

Қазақстан Республикасының аумағында вексель айналысын жетілдіру мақсатында Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Басқармасы **қаулы етеді** :

1. Екінші деңгейдегі банктердің аударым және жай вексельдермен операциялар жүргізу ережесі бекітілсін және Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркеуден өткізілген күннен бастап күшіне енгізілсін

2. Банктерді қадағалау департаменті (Жұмағұлов Б.Қ.):

1) Заң департаментімен (Шәріпов С.Б.) бірлесіп осы қаулыны және Екінші деңгейдегі банктердің аударым және жай вексельдермен операциялар жүргізу ережесін Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркеуден өткізу шараларын қабылдасын;

2) Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркеуден өткізілген күннен бастап он күндік мерзімде осы қаулыны және Екінші деңгейдегі банктердің аударым және жай вексельдермен операциялар жүргізу ережесін Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің филиалдарына жіберсін.

3. Осы қаулының орындалуына бақылау жасау Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Төрағасының орынбасары М.Т.Құдышевке жүктелсін.

Ұ л т т ы қ Б а н к

Төрағасы
Қ а з а қ с т а н Р е с п у б л и к а с ы н ы ң
Ұ л т т ы қ Б а н к і Б а с қ а р м а с ы н ы ң
1 9 9 9 ж ы л ғ ы 1 5 қ а р а ш а д а ғ ы
N 397 қаулысымен бекітілген

Екінші деңгейдегі банктердің аударым және жай вексельдермен операциялар жүргізу Ережесі

"Осы Ереже "Қазақстан Республикасындағы вексель айналысы туралы", "Қазақстан Республикасындағы банктер және банк қызметі туралы" Қазақстан Республикасының Заңдарына сәйкес әзірленді және Қазақстан Республикасының екінші деңгейдегі банктерінің және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардың (бұдан әрі - банктер) аударым және жай коммерциялық вексельдермен (бұдан әрі - вексельдер) операцияларды жүзеге асыру тәртібін айқындайды.

Ескерту: Кіріспе жаңа редакцияда жазылды - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 2005 жылғы 13 мамырдағы N 61 қаулысымен.

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Банктер тиісті операцияларды жүргізу құқығына қаржы нарығы мен қаржылық ұйымдарды реттеу және қадағалау жөніндегі уәкілетті органның (бұдан әрі - уәкілетті орган) лицензиясы болған кезде вексельдермен операциялардың мынадай түрлерін жүргізуге құқылы:

- 1) вексельдерді инкассаға қабылдау;
- 2) төлем жасаушы инкассаға қабылдап алған вексельдерге төлем жасау бойынша қызмет ұсыну, сондай-ақ домицилирленген вексельдерге төлем жасау;
- 3) вексельдерді делдалдық тәртіппен акцептеу;
- 4) вексельдер бойынша міндетті адамдардың біреуі үшін авальдар қою;
- 5) алынып тасталды.

Банкте вексельдермен операциялар жасауға лицензия болған кезде осы тармақтың 1)-3)-тармақшаларында көрсетілген операцияны банк жүргізеді.

Екінші деңгейдегі банк өзінде осы тармақтың 4)-тармақшасында көрсетілген операцияны орындалуы ақшалай нысанда көзделетін банктік кепілдіктер беруге лицензиясы болған кезде жүргізеді.

Вексельдерді есепке алу операцияларын есепке алу операцияларын жүзеге асыруға лицензиясы бар екінші деңгейдегі банктер ғана жүзеге асырады.

Екінші деңгейдегі банктердің вексельдерді есепке алу тәртібі Ұлттық Банктің жеке нормативтік құқықтық актісімен реттеледі.

Ескерту: 1-тармаққа өзгертулер енгізілді - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 2005 жылғы 13 мамырдағы N 61 қаулысымен.

2. Осы Ережеде пайдаланылатын терминдер мен анықтамалар мыналарды білдіреді:

- 1) аваль - вексельдік кепілдік, оны жасаған адам вексель жөнінде міндетті басқа адам үшін вексель бойынша төлемді (толық немесе бөлігін) жүзеге асыру жөнінде өзіне міндеттеме алады;
- 2) акцепт - вексель төлеуге жазбаша келісім;
- 3) банк-ремитент-банк, инкассоға тапсырыс қабылдаушы;
- 4) сенім білдіруші - банктің вексельді инкассалау бойынша операцияны жүзеге асыруға соңғы адамға тапсырушы клиенті;
- 5) домицилиант - аударым векселі бойынша төлем жасаушы және жай вексель бойынша вексель беруші;
- 6) домицилиат - вексель бойынша төлем жасауды жүзеге асырушы делдал ретінде вексельде көрсетілген банк. Домицилиат вексель бойынша міндетті адам болып табылмайды;
- 7) домицилиация - аударым векселі бойынша төлем жасаушының немесе жай вексель бойынша вексель берушінің тапсырымы бойынша үшінші тұлға (банк-домицилиат) болып вексель бойынша төлем жасаушы;
- 8) домицилирленген вексель - үшінші тұлға төлеушінің атынан және соның есебінен төлеушінің тұрғылықты жерінен басқа жерде төлеуге тиіс вексель, бұл жайында вексельдің өзінде көрсетіледі;
- 9) домициль - вексельде көрсетілген төлем жасау орыны;
- 10) инкассат - инкассациялау үшін қайта тапсыратын индоссамент бойынша вексель алған банк, ремитент-банк немесе инкассациялаушы банк болуы мүмкін;
- 11) инкассациялаушы банк - инкассациялау бойынша операцияға қатысушы ремитент-банк болып табылмайтын банк;
- 12) вексельдер инкассасы (инкассалау) - вексельдерді ұсыну бойынша төлем жасауға және клиенттердің тапсырымы бойынша екінші деңгейдегі банктердің төлем алу бойынша операция;
- 13) инкассаға тапсырма - клиенттің ремитент-банкке вексель бойынша төлемді вексельде көрсетілген мерзімде алу және/немесе вексель бойынша төлем жасамауға уақытылы наразылық білдіру туралы дәл және толық нұсқауы бар нұсқаулығы.

Ескерту: 2-тармаққа өзгертулер енгізілді - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 2005 жылғы 13 мамырдағы N 61 қаулысымен.

3. Банк вексельдермен операциялар жүргізу кезінде оған берілген әрбір вексельдің жасалу дұрыстығын, сондай-ақ вексельдерге индоссаменттердің ресімделуін тексеруге міндетті.

Банк деректемелері заң талаптарына жауап беретін вексельдермен ғана операциялар жүргізуге және егер оның Қазақстан Республикасындағы вексель айналысы туралы" Қазақстан Республикасының Заңында (бұдан әрі - Заң)

белгіленген міндетті деректемелері болмаса вексельдермен операция жүргізуден
б а с т а р т у ғ а қ ұ қ ы л ы .

Ескерту: 3-тармаққа өзгертулер енгізілді - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 2005 жылғы 13 мамырдағы N 61 қаулысымен.

4. Банк индоссанттардың қолдарының түпнұсқалылығын тексеруге міндетті емес. Дегенмен, вексель берушінің, вексель бойынша төлем жасаушының және вексель бойынша міндетті басқа тұлғалардың бар екендігін тексере алады.

5. Егер вексель бойынша төлемнің мерзімі өтіп кетсе, банк вексельдермен операциялар жүргізуден бас тартуға міндетті.

6. Егер төлем мерзімі көрсетілген вексель жасалған сәттен бастап бір жыл өтсе, банк вексельдің өзінде оны төлем жасауға ұсыну үшін ұзағырақ мерзім көрсетілгеннен басқа жағдайда вексельмен операция жүргізуден бас тартуы тиіс.

2-тарау. Вексельдерді инкассоға қабылдау

7. Инкассат вексельдерді өзі мен сенім білдіруші немесе ремитент-банк арасындағы тиісті шарт негізінде инкассоға тапсырмаларға сәйкес инкассалайды.

8. Инкассоға тапсырмада мынадай мәліметтер болуы керек:

- 1) инкассоға тапсырма жасалған күн;
 - 2) сенім білдірушінің атауы;
 - 3) ремитент - банктің, қажет болған жағдайда инкассалаушы банктің атауы;
 - 4) вексель бойынша төлем жасаушының немесе төлеу немесе акцептеу үшін вексель ұсынатын басқа тұлғаның атауы;
 - 5) төлем жасаушы банктің атауы (егер бар болса);
 - 6) вексель бойынша төлем жасаушының немесе домицилианттың (жеке тұлғаның тұратын жері немесе заңды тұлғаның мекен-жайы) почталық мекен - ж а й ы ;
 - 7) вексель бойынша төлем жасау мерзімі;
 - 8) төлем жасалатын жер;
 - 9) акцептің болуы немесе акцепт алуға қажеттілік;
 - 10) вексель бойынша міндетті басқа тұлғалардың атауы немесе аты-жөні, аты, әкесінің аты және мекен-жайы немесе тұратын жері;
 - 11) төлемді немесе акцепті алу тәртібі немесе тәсілі туралы сенім білдірушінің нұсқауы ;
 - 12) акцептемеген немесе вексель бойынша төлем жасамаған жағдайда наразылық немесе басқа іс-қимылға қатысты арнайы нұсқаулықтар;
 - 13) инкассалауды жүзеге асыру үшін басқа қажетті мәліметтер.
- Инкассоға тапсырмалар даналарының санын ремитент-банк белгілейді.

9. Инкассат тек инкассоға тапсырмаларда көрсетілген нұсқаулықтарға сәйкес іс-қимыл жасай алады.

10. Инкассаға вексельдерді қабылдау банктің атына индоссаменттегі " алынатын валюта", "инкассоға", "сенімді адамға" немесе төлем алуға тапсырманы, басқа ескертулерді немесе төлемді алмаған жағдайда вексель наразылығын жасауды орындау арқылы ресімделеді. Егер инкассоға тапсырманы орындау үшін инкассалаушы банктің қатысуы талап етілсе, ремитент-банк те вексельде осындай инкассалаушы банктің пайдасына сенім беруші құрастырған тапсырыстық индоссамент қоюы тиіс.

Инкассат инкассоға вексель алғаннан кейін вексельде немесе инкассоға тапсырмада көрсетілген мерзімнен кешіктірмей инкассоға құжаттардың түскені туралы төлем жасаушыны жазбаша хабардар етуге міндетті. Егер вексель инкассоға ұсыну мерзімі бойынша немесе ұсыну бойынша белгілі уақытқа берілсе, инкассоға тапсырмада ұсыным мерзімі көрсетілмесе, онда инкассат инкассоға вексельдің түскені туралы инкассоға вексельді қабылдап алған күннен кейінгі келесі операциялық күннен кешіктірмей төлем жасаушыға немесе вексель ұстаушыға жай вексель бойынша хабар жіберуге міндетті.

11. Вексель бойынша толық төлем алынған жағдайда инкассат вексельді төлем жасаушыға өткізуі тиіс, ішінара төлем алынған жағдайда төлем жасаушыға вексель берілмейді. Егер төлем жасаушы төлем жасау кезінде төлем немесе оның бөлігі алынғаны туралы вексельде белгі қоюды талап етсе, онда инкассат вексельдің өзіне осындай белгі қоюға міндетті.

12. Вексельдерді шетел валютасында инкассалау тәртібі осы Ережеде белгіленген тәртіппен және валюталық реттеу заңының талаптарына сәйкес жүргізіледі.

13. Қазақстан Республикасының аумағында вексельдерді инкассалау тәртібі, ол бойынша Қазақстан Республикасының аумағынан тыс төлем жасалатын жер осы Ережеде белгіленген тәртіппен Қазақстан Республикасының заңдарына және жалпыға бірдей халықаралық тәжірибеге сәйкес жүргізіледі.

14. Егер инкассат төлем жасаушыға төлем үшін вексель ұсынып, вексель бойынша төлеуден бас тарту алған немесе вексельде көрсетілген мерзімде вексель бойынша төлемді алмаса, инкассат инкассоға тапсырмада наразылық туралы талап болса өзінің сенім білдіруші атынан төлем жасамау немесе акцептемеу наразылығын жасау үшін нотариуске вексель ұсынуға міндетті.

Мұндай нұсқау болмаған кезде инкассат акцептемеу немесе төлем жасамау наразылығына вексель ұсынуға міндетті емес.

15. Нотариус төлем жасамау наразылығын жасағаннан кейін банк арнайы нұсқау болмаған кезде сенім білдірушінің атынан төлем жасаушыдан оның

келісімінсіз вексель бойынша соманы өндіріп алу үшін заңға сәйкес қажетті шаралар қабылдайды.

16. Инкассат почтамен жіберген кезде вексельдің жоғалғаны, байланыс кәсіпорнының кінәсінен вексель бойынша төлем алынбағаны, наразылық жасау кезінде нотариус жіберген кемшіліктер мен қателіктерге, сондай-ақ инкассатқа қатысы жоқ, клиентке залал келтіретін жағдайлар туындағаны, оның ішінде инкассат инкассоға тапсырмадағы барлық нұсқаулықтарды, сондай-ақ вексель заңдарының талаптарын орындап, төлем жасаушы вексель бойынша төлем жасамағаны үшін жауап бермейді.

17. Егер инкассалаушы банк инкассоға тапсырманы қандай да бір себептермен толық немесе ішінара орындай алмайтын болса, ол бұл туралы ремитент банкті хабардар етуге міндетті.

Инкассалаушы банк бұл талаптарды орындамағаны үшін шартқа сәйкес жауап береді.

18 . Инкассалаушы банк төлем жасаушыға немесе домицилиятқа төлем жасауға вексельді вексельдің өзінде көрсетілген мерзімде ұсынуға тиісті. Вексель бойынша төлем жасау мерзімі ұсынған бойда немесе ұсынғаннан кейін белгілі бір уақытта көрсетілген жағдайда, онда вексель инкассат пен сендіруші арасындағы шартта немесе инкассоға тапсырмада басқаша көзделмесе төлем жасауға вексельді инкассалаушы банк вексельді алғаннан кейін келесі операциялық күннен кешіктірмей төлем жасауға ұсынылуы тиіс.

19. Инкассалаушы банк вексель бойынша соманы алғаннан кейін осы соманы ремитент банкке аударуға міндетті. Ремитент банк өз кезегінде вексель бойынша соманы алған кезде осы ақша сомасын сенім білдірушінің пайдасына төлеуге міндетті.

20. Инкассат инкасса бойынша қызмет көрсеткені үшін мөлшері шартта белгіленетін комиссия алады. Комиссияға инкассаттың төлем алу бойынша шығындары және көрсетілген қызмет үшін инкассатқа берілетін сыйақы кіруі мүмкін.

21. Егер жағдай талап етсе шартта көзделген жағдайда инкассат сенім білдірушімен келіспей-ақ нұсқаулықта белгіленген өкілеттігін көтере алады.

22. Егер ремитент банктің іс-қимылы осы Ереженің 21-тармағында көрсетілген жағдайларда сенім білдірушіге залал келтірсе, онда ремитент банк ақталынбайтын тәуекел үшін нақты келтірілген залал шегінде сенім білдірушінің алдында жауап береді. Егер инкассалаушы банктің іс-қимылынан сенім білдірушіге залал келтірілсе, онда ремитент банк оған қарсы нақты келтірілген залал шегінде регресс құқығына ие болады.

23. Төлем жасаушы мен домицилияттың инкассоға тапсырысында көрсетілген мекен жайы болмаған жағдайда, инкассалаушы банк дереу бұл

туралы ремитент банкке, ал ол өз кезегінде сенім білдірушіге хабарлауға және бұдан әрі нұсқаулық алуға міндетті. Сенім білдірушіден немесе ремитент банктен нұсқаулықтар, егер тапсырмада басқаша көрсетілмесе, вексельді төлеу үшін белгіленген соңғы күні түгел түспеген жағдайда, инкассалаушы банк алда сенім білдіруші (ремитент банк) шығынның орнын толтыратынын есептеп, өз ақшасы есебінен төлем жасаушыны немесе домицилиятты іздестіруге өз бетінше шара қабылдауға құқығы бар.

3-тарау. Домицилерленген вексельдерді төлеу

24. Банк клиентпен тиісті шарт негізінде вексель бойынша домицилиант ретінде шыға алады. Сонымен бірге клиент (жай вексель бойынша вексель ұстаушы немесе төлем жасаушы) вексельде төлем жасау орны ретінде домицилиат банктің немесе оның филиалының мекен жайын көрсетеді.

25. Домицилиатты вексель бойынша төлем жасауды жүзеге асыру үшін қажетті ақша сомасымен, оның ішінде регресс сомасы және вексель бойынша төлем жасау үшін басқа қажетті сомасы проценттерін қамтамасыз ету тәртібі клиент пен домицилиат банк арасындағы шартпен белгіленеді.

26. Егер клиент вексель бойынша төлем жасауды қамтамасыз етуде домицилиатқа оның келісімінсіз өзінің банктік есепшотынан ақша алу құқығын берсе, ал клиенттің банктік есепшотындағы ақша төлем жасауға домицилирленген вексельді ұсыну сәтіне төлем жасауға жеткіліксіз болса, б а н к т і ң :

1) төлем жасаудан бас тартуға, мұндай жағдайда вексель ұстаушы төлем жасаушыға немесе жай вексель бойынша вексель берушіге талаптар ұсыну арқылы вексельге наразылық білдіреді;

2) домицилиаттың банктік есепшотында бар вексельдік сомасының бөлігінде вексель бойынша төлем жасауды Заңның 38-бабына сәйкес жүргізуге құқылы.

27. Вексель ұстаушы вексель бойынша төлемді толық алған жағдайда, вексель ұстаушы вексельді домицилиатқа беруге тиіс, мұндай жағдайда домицилиат вексель ұстаушыдан толық төлем алуға қолхат бере отырып, вексельді өзіне тапсыруды талап ете алады. Толық төленген вексель клиентке жіберіледі. Вексель бойынша ішінара төлем алынған жағдайда, вексель домицилиатқа берілмейді, сонымен бірге домицилиат мұндай төлемді алғанына қолхатты өзіне беруді талап ете алады. Егер төлем жасау кезінде домицилиат вексельде төлемді немесе оның бөлігін алғаны туралы белгі қоюды талап етсе, онда вексель ұстаушы вексельдің өзінде осындай белгі қоюға міндетті.

28. Шетел валютасында берілген вексельдерді домицилилендіру кезінде шетел валютасында операциялар жүргізуге лицензиясы бар банк қана

домицилиат бола алады. Банк клиентпен шарт жасасу кезінде вексельдің валюталық реттеу заңдарына сәйкес жасалуын тексеруге міндетті.

29. Банк шетел валютасында берілген вексельдерді банк пен клиент арасындағы шартқа және Заңның 40-бабына сәйкес төлей алады.

4-тарау. Вексельдерді авальдау

30. Вексель сомасын толық немесе бөлігін авальдау арқылы вексель бойынша төлем жасауды қамтамасыз етуге болады.

31. Аваль вексельдің өзінде немесе қосымша парағында қойылады. Аваль берілген жері көрсетілген жеке актімен де берілуі мүмкін.

32. Аваль "авальға саналсын" деген сөздермен немесе соны білдіретін кез келген басқа белгімен білдіріледі. Авальға банктің атынан міндеттемелер қабылдауға уәкілетті лауазымды адамдары қол қояды.

33. Авальда кімнің пайдасына берілгені көрсетілуі тиіс. Мұндай жазба болмаған кезде жай вексель бойынша вексель ұстаушы үшін немесе аударым вексель бойынша төлем жасаушы үшін берілген болып саналады.

34. Авальшы банк кімнің пайдасына қанша аваль берсе, сол көлемде жауап береді. Кепілдік берген міндеттеме қандай да бір негіздер бойынша заңсыз болып шықса да, нысаны ақаулы болғаннан басқа жағдайда авальшы банктің міндеттемесі заңды болады.

35. Авальшы банк вексельді төлей отырып, пайдасына аваль берілгенге қарсы және пайдасына аваль берілген адамның алдында вексель күшінде міндеттемелерге қарсы вексельден туындайтын талап құқығына ие болады.

36. Банк аваль қойылғанға дейін пайдасына аваль берілген тұлғадан кепіл немесе Қазақстан Республикасының қолданылып жүрген заңдарына сәйкес басқа қамтамасыз етуді талап етуге құқылы.

37. **Алынып тасталды - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 2005 жылғы 13 мамырдағы N 61 қаулысымен.**

5-тарау. Вексельдер кепілі

38. Вексель кепілі банктің атына жасалған индоссаментке, "қамтамасыз етуге валюта", "кепілге валюта" ескертуіне немесе кепіл түріндегі басқа ескертуге енгізумен ресімделеді. Сонымен бірге вексельге кепіл ұстаушы банк вексельден туындайтын барлық құқығын жүзеге асыра алады және олар қойған индоссамент қайта тапсырылатын индоссаменттің ғана күшіне ие болады.

39. Вексель кепілімен қамтамасыз етілетін кредит беру тәртібі (кепілдік беру, өтелмеген аккредитивтерді ашу) банктің ішкі ережелерімен белгіленеді.

40. Вексель кепілімен қамтамасыз етілген кредитті өтеу мерзімі (кепілдік мерзімі, өтелмеген аккредитив бойынша төлем мерзімі) вексель бойынша төлем жасау мерзімінен аспайды.

6-тарау. Қорытынды ережелер

41. Банк осы Ереженің нормаларын бұзғаны үшін Қазақстан Республикасының заң актілеріне сәйкес жауап береді.

Төраға

Қазақстан республикасы
Ұлттық Банкі Басқармасының
1999 жылғы 15 қарашадағы
N 397 қаулысымен бекітілген
Екінші деңгейдегі банктердің
аударым және жай вексельдермен
операциялар жүргізу ережесіне

N 1 қосымша

Вексельдерді инкассалауға

Тапсырыс

Жасалған жері _____

Жасалған күні _____

Клиент/вексель ұстаушы/ремитент _____

заңды тұлғаның атауы/жеке тұлғаның аты-жөні,
Ремитент банк _____

а т а у ы ж әне т ұ р ғ а н ж е р і

Төлем жасаушы _____

төлем жасаушының почталық мекен-жайы (жеке тұлғаның тұрған жері
/заңды тұлғаның тұрған жері) _____

Төлем жасаушы банк _____

а т а у ы ж әне м е к е н - ж а й ы

Вексель бойынша төлем жасаған жер _____

Вексель бойынша төлемнің мерзімі _____

Вексель бойынша басқа адамдар _____

атауы және почталық мекен-жайы (жеке тұлғаның тұрған жері/заңды
т ұ л ғ а н ы ң т ұ р ғ а н ж е р і)

К л и е н т т і ң н ұ с қ а у л ы ғы

Қарсылық білдірудің шарттары

Ерекше белгілер

Мөрдің орны

(егер бар болса)

(ремитенттің қолы)